

Інноваційні моделі провідних країн світу

Стимулююча роль держави в розвитку інновацій у **США** поступово змінювалася від адміністративно-бюджетного фінансування до програм, що доповнюються заходами непрямого стимулювання – диференційованою системою податкових пільг, наданням пільгових кредитів тощо. На сучасному етапі поглиблюється тенденція інтеграції держави та приватного корпоративного сектору при реалізації великих науково-технічних програм як національного, так і міжнародного характеру.

Серед інших урядових заходів зі стимулювання розвитку інноваційного сектору економіки можна виділити такі програми:

- конкурентоспроможність;
- стратегічна оборонна ініціатива;
- стратегічна комп'ютерна ініціатива;
- орбітальна станція;
- розроблення нових екологічно чистих технологій спалювання вугілля;
- розроблення засобів боротьби зі СНІДом;
- національні критичні та подвійні технології.

Уряд **Японії** розробив і реалізує політику активного втручання у вирішення науково-технічних завдань різного роду та масштабу (централізоване регулювання розвитку науково-технічної та інноваційної сфери у цій країні використовувалось і раніше). Так, у Японії створена розгалужена мережа державних органів, які формують науково-технічні пріоритети й розробляють оптимальні механізми стимулювання участі приватних компаній у пріоритетних проектах. Держава, виділяючи порівняно невеликі кошти, фінансує початок найризикованіших для приватного бізнесу НДДКР. На стадії розроблення інноваційних проектів широко залучаються приватні компанії. На пізніших стадіях інноваційні проекти реалізуються лише за рахунок приватних компаній.

У **Франції** державне стимулювання інноваційної діяльності в приватному секторі економіки здійснюється за чотирма основними напрямками: через Регіональний фонд консультативної підтримки, що надає консультативні та інформаційні послуги інноваційним підприємствам; через організації, які здійснюють передачу технологій, що розроблені державними установами (технічними центрами, державними науково-дослідними лабораторіями, регіональними центрами інновацій та передачі технологій); державні організації, що фінансують інноваційну діяльність переважно на початкових стадіях розробки, зокрема у формі субсидій, пільгових кредитів, податкового кредиту тощо; через приватні організації, які широко

використовують різні форми та засоби фінансування інноваційної діяльності (банківські кредити, венчурне фінансування тощо).

Характеризуючи механізми державного стимулювання інноваційної діяльності США, Японії, а також країн **Євросоюзу**, слід відзначити єдину й головну, на нашу думку, спільну рису: всі вони зорієнтовані на створення сприятливих умов для залучення приватних інвестицій в інноваційну сферу; функції розподілу державних коштів відіграють у них другорядну роль. Водночас необхідно наголосити, що інноваційні компанії в цих країнах відчують значні труднощі у процесі збору коштів для фінансування інновацій. Зважаючи на те, що одні проекти можуть стати високодохідними, а інші – закінчитися істотними втратами для компанії, сподівання отримати високі прибутки від інновації завжди асоціюється зі значними ризиками. У зв'язку з цим важливо зважати на те, що фінансування інноваційної діяльності має істотні особливості на кожній з її чотирьох стадій – відбір можливих виконавців, запуску проекту, зростання випуску інноваційної продукції та експансії на ринках.

На початковій стадії розвитку інновації фінансування, як правило, здійснюється за рахунок внутрішніх ресурсів компанії, так званих *4Fs* (*founders` own funds and funds from family, friends and «fools»*) – власних ресурсів замовника, а також ресурсів родини, друзів та ентузіастів. Альтернативним інструментом фінансування на початковій стадії є державні програми стимулювання інновацій, найбільш поширеними з яких є державні гранти.

До загальних рис і особливостей державної підтримки інноваційної діяльності в таких країнах, як **Велика Британія, Німеччина, Франція, Іспанія, Нідерланди, Фінляндія, Індія та Бразилія** можна віднести такі:

- Пільгові позики надаються, головним чином, малим і середнім підприємствам, перспективним технологічним чи новоствореним компаніям. При цьому умови надання позик істотно відрізняються. Наприклад, у Великобританії встановлено граничний обсяг обороту в 25 млн ф. ст., сума кредитних гарантій – 1 млн ф. ст., термін – 10 років. При цьому гарантії покривають до 75 % кредиту та сплачуються за ставкою 2 % річних від непогашеної кредитної заборгованості.

- Процентні ставки є невисокими і коливаються в межах від 0 (Німеччина) до 4,5 (Бразилія).

- Створення спеціальних агентств фінансування технологій та інновацій (Велика Британія, Франція, Іспанія, Нідерланди, Фінляндія, Бразилія) або ж банків (Німеччина, Індія).

- Щорічно тисячі компаній в усьому світі витрачають лише на дослідження майже 1,5 трлн дол. США. Загальна сума витрат на ринку інновацій, включаючи капітал венчурних фондів, перевищує 25 трлн дол. Більша частина цих грошей зосереджена в Європі, США та Китаї, зокрема:

- 1,4 трлн дол. становили загальносвітові витрати на НДДКР у 2011 р. (за даними *Battelle Memorial Institute*). Майже третина з них – 28 % припадає на сферу інформаційних технологій, 21 % – охорону здоров'я і 16 % – автомобілебудування;

- 69 дол. США венчурного капіталу припадає на одного жителя у **Швейцарії** – це максимальний показник у світі. У середньому на одного жителя планети, за даними дослідницької компанії *IESE*, припадає 12 дол. США;

- на 87 % зросли обсяги венчурного капіталу в розвинутих країнах за останні два роки – за даними ООН.

<...> При цьому істотний вплив на сучасний стан і перспективи розвитку національних інноваційних систем мають явища та процеси як внутрішнього, так і глобального характеру, що називаються інноваційними чинниками. На міжнародному рівні це: розвиток мережевих технологій, рівень розвитку освіти, інноваційна спеціалізація держави, поширення серед населення та доступність сучасних інформаційних технологій. Своєю чергою, поряд зі зростанням витрат на НДДКР, розвиток інноваційної інфраструктури, підвищення рівня наукових досліджень і якості підготовки спеціалістів є найважливішими чинниками, що забезпечують лідерство країн у науково-технічній сфері. У таблиці (див. таблицю) наведено співставлення відповідних показників у різних країнах, отриманих на основі статистики ОЕСР та експертних оцінок Світового банку.

Хоча, за наведеними оцінками, інноваційний чинник у деяких Скандинавських країнах та Японії відіграє вагомішу роль задля підтримки конкурентоспроможності економіки, ніж у США, за масштабами інноваційного процесу США посідає провідні позиції у світі.

Таблиця
Показники рівня інноваційного розвитку у 2008–2012 рр.

Країна	Витрати на НДДКР, у % до ВВП	Науковий рівень дослідних центрів*	Якість підготовки спеціалістів*	Ступінь взаємодії університетів і виробництва*	Інновації як головний чинник конкурентоспроможності*
Швейцарія	2,99	6,3	5,8	5,8	5,8
Швеція	3,43	6,0	5,8	5,5	5,8
Японія	3,36	5,5	5,3	5,1	5,7
Фінляндія	3,87	5,2	6,1	5,6	5,6

Німеччина	2,82	5,6	5,7	5,2	5,5
США	2,90	5,8	5,6	5,7	5,5
Данія	3,06	5,4	5,7	5,2	5,3
Нідерланди	1,83	5,7	5,7	5,3	5,3
Великобританія	1,77	6,1	5,5	5,8	5,2
Канада	1,80	5,6	5,6	5,2	5,0
Франція	2,26	5,3	5,2	4,2	4,9
Південна Корея	3,74	4,8	5,4	4,7	4,9
Італія	1,26	3,9	4,7	3,5	4,2
Китай	1,70	4,3	4,3	4,5	4,1
Іспанія	1,37	4,3	4,9	4,1	4,0
Бразилія	1,02**	4,1	4,3	4,2	4,0
Індія	0,71**	4,5	3,9	3,8	3,9
Росія	1,16	3,8	4,5	3,5	3,2

* Оцінка за семибальною шкалою.

** Дані 2007 р.

Джерела: *OECD. Main Science and Technology Indicators. 2012/1.* – Paris, 2012. – Р. 25; *World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2011–2012.* – Geneva, 2011. – Р. 17, 18, 514, 517 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.1787/536842640445> (*Карп'юк О. Національні моделі стимулювання інноваційного процесу // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3. – С. 47–49*).